

Bohoslužba 16. 4. 2023, vedli společně Mikuláš Vymětal a Michal Chalupski

Zahajují dnešní bohoslužbu ve jménu Hospodina, jediného Boha, ve jménu Ježíše Krista, prvorozeného z mrtvých a ve jménu Ducha svatého, který nás učí víře, naději a lásce.

Introit: Veleben buď Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, neboť nám ze svého velikého milosrdenství dal vzkříšením Ježíše Krista nově se narodit k živé naději. (1P 1,3)

Pozdrav

Píseň: 560

Modlitba:

1. čtení: Lukáš 22,39–46

Píseň: 142

2. čtení: Genesis 32,23–33

Kázání:

Michal: Sestry a bratři, ten příběh je tajemný a zároveň nesmírně zajímavý. Na začátek pár postřehů: Vypráví o tom, že požehnání je hodně důležité, tak důležité, že stojí zato o něj bojovat. Že ten zápas člověka bolí a proměňuje. A že i člověk nějakým způsobem kulhavý, postižený, nedostatečný a s nevábnou minulostí může být nositelem a šířitelem požehnání. Že zranění, nevýhoda, něco, nač bychom mohli žehrat, může být nakonec tím, co nám přijde k dobru – vždyť kdo ví, jestli by Ezau se svým bratrem nezatočil, kdyby se před ním Jákob neobjevil jako kulhající troska... Také my možná máme minulost, před kterou utíkáme, která nás děsí, ale je možné se jí postavit čelem a dát ji do pořádku. Smiřeni není nemožné. Ale je to boj. S Bohem i s lidmi. Tady se poprvé v Bibli objevuje jméno *Izrael*. To znamená *Bojuje Bůh* – jenže bojuje na naší straně, nebo proti nám? Tedy Bůh jako protivník člověka? – Možná platí obojí. Což ale neznamená, že je Bůh proti nám. Setkání s ním ale nemusí být zrovna příjemné a povznášející. Při pohledu na některá umělecká díla zachycující tuto scénu se nabízí otázka, co to tam ti dva vlastně provádějí. Neobjímají se? Ale možná takové nejasné zobrazení nakonec dobře vyjadřuje podstatu onoho zápolení – jako by nás Bůh během zápasu zároveň objímal... A rány při tomto boji utržené se nakonec mění v požehnání.

Mikuláš: Vážení přátelé, sestry a bratři, náš příběh je tajemný – a ústřední. Možná, že každý ústřední životní příběh je také tajemný. Zaujalo mě na něm mnoho věcí. Připomenu jen dvě:

S kým Jákob v noční tmě u Jaboku zápasil? Jákob to neví, ví, že se s ním v noci u potoka střetnul někdo, kdo je stejně silný jako on, a takový zápas je nejhorší. Perou se ve tmě celou noc a nevyhrává ani jeden, ani druhý. S kým se tedy Jákob rve? To nám text neříká, ale nabízí se nám hned několik odpovědí: Protože jsou stejně silní, zápolí Jákob sám se sebou, se svým alter ego. Jákob ovšem alter ego měl, to bylo jeho dvojče Ezau. Doteď jsme o Ezauovi slyšeli, že byl mužný – až moc, bavilo ho lovit a byl to otcův oblíbenec. Jákobovi zbyla role mamánka, který pobýval ve stanech. Ezau jako mužská půlka dvojčat, Jákob jako ženská půlka. Když spolu půlky jednoho člověka zápasí, nepřemůže jedna druhou. Možná, že teprve když přitom dojde ke zranění, přijme člověk v úctě svou mužskou i ženskou polovinu a obě se mohou spojit. Ovšem, je také možné, že Jákob opravdu zápasí ve tmě se svým dvojčetem Ezauem, který si, stejně jako on, šel v noci prohlédnout terén budoucího střetu. Požehnání, jež dostává, mluví o zápase s Bohem i s lidmi. Když připomínal Jákoba prorok Ozeáš, nechal ho zápasit s bratrem, s Bohem, i s andělem: „Už v mateřském životě úskočně jednal se svým bratrem, ale v mužném věku jako kníže zápasil s Bohem. Jako kníže se utkal s andělem a obstál. Plakal a prosil o smilování.“ (Oz 12, 4-5) Většina rabínů, kteří text vykládali, zastává názor, že Jákob zápasil s andělem strážným svého bratra Ezaua. Přece jen Jákob strašně ublížil Ezauovi, pral se s ním už v matčině lůně a dvakrát ho podvedl – zneužil jeho krize a koupil od něj prvorozenství a podvodem získal i požehnání provorozených. Jákob sám si myslel, že zápasil s Bohem. Podle středověkého filosofa Maimonida nelze takto zápasit s Bohem, to byl jen Jákobův názor, který v Bibli zazněl, a vše se Jákobovi jen zdálo – však to byl také snílek Jákob.

Je dokonce možné i to, že Ezau a Jákob tvořili jen jakýsi alegorický obraz dvou skupin Judejců po Babylónském zajetí. Ezau byli ti domácí, kteří nikdy neodešli, Jákob ti, kteří byli odvečeni do exilu, kde zbohatli, posílili se a nyní se vraceli přes Jabok domů do vlasti. Z knih Ezdráš a Nehemjáš víme, že spolu tyto dvě skupiny skutečně zápasily o moc.

To druhé, co mě zaujalo, byla Jákobova situace. Zdá se, že celý příběh velmi patří dohromady s tím, co následuje. Jákob získal pocit, že se s Bohem setkal tváří v tvář, a nyní se má setkat tváří v tvář také se svým bratrem, kterého dvakrát podvedl. Před setkáním s dvojčetem se Jákob ještě popral s někým ve tmě – a popral se s ním opravdu strašně, zápas trval celou noc a skončil vykloubenou kyčlí. Základním projevem vykloubené kyčle je silná bolest a otok okolních měkkých tkání, jak jsem se dočetl. Bratr Ezau si jde zřejmě s Jákobem vyrovnat účty. Jde mu vstříc se 400 ozbrojenými muži. Jákob se mu klaní 7x až k zemi. Jak vypadá klanění až k zemi s vykloubenou kyčlí a po celonočním zápase? Zřejmě, když Ezau vidí, v jakém je jeho bratr stavu, něco se v něm sepne, příběhne k němu a místo pomsty ho obejmě a políbí. Někdy je nejlepší svým protivníkům ukázat nikoliv sílu, ale vlastní slabost - a úctu. Jákob, který pojmenoval to místo Boží tvář - Peniel, najednou ví, kde je ta Boží tvář. Je to tvář jeho bratra. Za výsadu už pokládá i to, že se s ním mohl setkat a může ho vidět: „vždyť smím vidět tvou tvář, a to je jako bych viděl tvář Boží.“

Michal: Jákob odchází či spíše odkulhává z nočního zápasu proměněn a trvale poznamenán – s novým jménem a snad i jiným charakterem a s poraněnou kyčlí. Nebyl přemožen, obstál. *Ale co jeho soupeř? Změnil zápas nějakým způsobem také jej? Poznamenalo ho toto zápolení také nějak?*

Mikuláš: Jákobovým soupeřem byl určitě Ezau. Když viděl, v jakém je Jákob stavu, tak se nad ním slitoval a úplně k němu změnil postoj, stal se mu znovu milujícím starším bratrem. Jenže, co když byl v pozadí příběhu někde sám Bůh? Všiml jsem si, že Bůh změnil své jméno, totiž přidal si do svého jména i jméno Jákobovo: Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův. Na čtyřech místech v žalmech je dokonce zvlášť jen Bůh Jákobův (Ž 46,8.12 Ž 84,9 Ž 94,7). Znamená to, že Bůh je více Bohem, když je nejen Bohem celého světa, ale také Bůh konkrétních lidí – a s každým, koho si získá, jako si nakonec získal Jákoba, se jeho božství rozšiřuje? Bůh Abrahamův, Izákův, Jákobův, Bůh Michalův, Mikulášův, Bůh, který vás zná všechny jménem, takže Bůh každého z vás?

Mikuláš: *Zranil Jákob svého soka?*

Michal: Nezranil, ale byl mu zdatným soupeřem. Nedal se jen tak, což neznámý dovedl ocenit. Ale v tom příběhu nejde o tu tajemnou postavu, jde v něm hlavně o Jákoba. Proto se o tom neznámém skoro nic nedozvíme přímo, a musíme si domýšlet. Nicméně, pokud budeme za tím neznámým soupeřem hledat Boha či nějaké jeho zosobnění, jistou proměnu u něj můžeme předpokládat. Zkušenost s lidmi Hospodina podle svědectví Písma poznamenává a proměňuje. Vždyť Bůh Bible není bohem filosofů – neměnným, apatickým, nepohnutelným. Je v něm více dynamiky, než bychom si dokázali představit.

Mikuláš: *Co to pro nás znamená, že Izraelci nejedí šlachy při kyčelním kloubu?*

Michal: Tahle zmínka vypadá jako celkem nezajímavá poznámka o gastronomických zvláštlostech starověkého Izraele. Jenže tak nepodstatná není. A nejde o to, že se zase něco nesmí. Ten Jákobův zápas, příběh svého předka tímto způsobem dostávali Izraelci naservírovaný dokonce až pod nos. I v běžném životě si tak připomínali – a dodnes připomínají – příběh svého praotce a tedy i příběh svůj. Snad bychom mohli tento zvyk v jistém ohledu přirovnat k večeři Páně. Tak jako *synové Izraelovi* zachovávají tento stravovací zvyk, tak i křesťané zachovávají zvyk slavit památku na poslední večeři svého Pána. Na jídlo, které bylo spojeno s ranami a zraněními, které Ježíš poté utrpěl. S omezeními, které pro nás přijal. Obě tradice nám připomínají požeňání, které nám Bůh dává. A pak také to, že příslušnost k Božím lidu, ať už k Izraeli nebo k církvi s sebou přináší nějaká omezení a pravidla. A my si můžeme vzít k srdci, že bychom měli být připomínkou, svědectvím o Božím jednání ve světě.

Kromě toho si ale tuto část těla lidé ve starověku spojovali s plodností. Kulty božstev plodnosti tehdy kvetly. Jákob byl také do té doby plodný. Však měl taky s kým – čtyři ženy se o něj dělily. Možná se zde naznačuje, že tahle rovina požeňání pro něj skončila a že není tou jedinou. Bůh dokáže žehnat i jiným způsobem.

Michal: Ale co když Jákob bojoval s Bohem? Může vůbec Bůh v zápase prohrát?

Známe vtipy, jak Bůh hraje na nebi golf nebo karty. K podstatě hry také patří, že člověk i Bůh může prohrát. Také v Talmudu máme takový zvláštní vtíp:

Vypráví o rozhovoru rabinů neobvyklým způsobem: nevšímá si totiž, oč se hádají (o rituální čistotu chlebové pece), ale procesní stránky. Spor se vyhrotil, rabi Eliezer stojí proti všem ostatním. Vzněl všemožné racionální argumenty, ale nepřesvědčil je. Uchýlil se proto k argumentům nadpřirozeným a řekl: Pokud je halacha podle mého názoru, ať to dokáže tento chlebovník. Chlebovník se přesunul o sto stop. „Chlebovník nemůže něco takového dokázat“, namítli mu. „Pokud je halacha podle mého názoru, ať to dokáže tato řeka“,

řekl. A proud v řece se obrátil a tekl opačným směrem. „Řeka nemůže něco takového dokázat“, namítli mu opět. „Pokud je halacha podle mého názoru, ať to dokáží stěny této budovy“, řekl opět. Stěny se začaly naklánět a hrozilo, že se na ně budova zřítí. Tu zasáhl rabi Jošua a řekl: „Jak si můžete dovolit plést se do toho, když se učenci hádají o halaše?“ Pro čest rabiho Jošuy se stěny napřímily, ale pro čest rabiho Eliezera se nenarovnaly úplně. Dodnes stojí částečně nakloněné. A nezdolný rabi Eliezer opět namítl: Pokud je halacha podle mě, ať to dokáže hlas z nebe. Z nebe zazněl hlas: „Proč se hádáte s rabi Eliezerem, má ve všem pravdu!“ Ale rabi Jošua povstal a řekl: „Není v nebi!“ Co to znamená? Rabi Jeremia řekl, že Tóra byla darována na Sinaji do rukou lidí, a proto už nebereme ohled na nebeský hlas, protože v Tóře se přeci píše, že se má rozhodovat podle většiny. Rabi Nátan potkal proroka Eliáše a zeptal se ho: Co dělat Svatý, budiž požehnán, v tuto chvíli? „Radoval se“, odpověděl mu Eliáš a říkal: „Moji synové mě porazili, moji synové mě porazili!“ (Baba Metcia 59b)

Tento příběh má podle mě hned dva významy: Jednak je to varování před zázračnými důkazy a zdůrazněním demokracie v Božím lidu. Kdo je přehlasován, má to přijmout, i když s tím nesouhlasí. Za druhé ovšem ukazuje, jak Bůh s člověkem prohrává: je to jako když otec hraje se svým dítětem nějakou hru a nechává ho vyhrát, a pak je také rád, když nad ním sám i bez toho vyhraje. Bůh nám dává velkou míru svobody a autonomie. I v Bibli máme příběhy, kdy člověk změnil Boží vůli: Mojžíš, když z něj chtěl Hospodin udělat nový Izrael a lid pro hříchy zahubit, řekl: „Bud' to odpusť hřích lidu tomuto, nebo mě vymaž z knihy života, kterou píšeš“, a obyvatelé Ninive, kteří činili pokání, takže nedošlo ke zničení města, jež předpovídal Jonáš. I v Novém zákoně máme podobné příběhy, třeba ženu syrofenickou, která přesvědčila Ježíše, a ten uzdravil její dceru.

Myslím, že rabíni v Talmudu to dobře postihli: Bůh se raduje, když pod vedením jeho Ducha uděláme něco ještě lépe, než on plánoval. I Pán Ježíš říkal, že budeme dělat ještě větší skutky, než dělal on (J 14,12). Jako farář pro menšiny bych vám mohl uvést mnoho příkladů...

Takže ano, Bůh může někdy prohrát s člověkem, a být tomu rád, když ho člověk přesvědčí svým pokáním, svou láskou, lidskostí či také demokracií a ohledem na ostatní. Když se děti stávají dospělými, osamostatňují se a vítězí nad svými rodiči – a rodiče z toho mají radost. Je Bůh také takový rodič? Leckdo si myslí, že ano – protože chce mít dospělé děti.

Milí přátelé, přeji vám dospělost před nebeským Otcem, dospělost smířených bratrů Ezaua a Jákoba.

Píseň: 99,1–4

Přímluvy: Prosme Boha slovy „Pane, smiluj se“:

Prosíme, ať je pro nás Boží požehnání tím, oč nám stojí zato zápasit, abychom se pak jako jeho nositelé stali požehnáním i pro ostatní. Pane, smiluj se.

Prosíme, ať neutíkáme ze zápasů, které je nutné vybojovat a ať se nám i utrpené rány stanou požehnáním. Pane, smiluj se.

Prosíme za žáky a studenty, kteří absolvují přijímací zkoušky a maturity, ať jejich cesta do dalšího života vede správným směrem. Pane, smiluj se.

Prosíme za státy zápasící s chudobou, nesvobodou a beznadějnou perspektivou a také za křesťany v nich, aby svůj boj o požehnání vyhráli. Pane, smiluj se.

Prosíme za všechny, jimž se nedostává lásky, naděje a porozumění, aby se setkali s Božím milosrdenstvím. Pane, smiluj se.

Prosíme za sebe, ať pro nás Bůh není automatem na úspěch a pohodlí, ale tím, kdo našemu životu dává smysl a hodnotu. Pane, smiluj se.

Tichá modlitba

Modlitba Páně

Píseň: 715

Ohlášky

- V úterý se koná schůze staršovstva od 17:00.

- Ve čtvrtek se v 15:40 sejdou děti na náboženství a od 19:00 se koná koncert Královédvorského chrámového sboru ve sboru CČsH.
- Narodeniny slaví Eva Petrášová a Antonín Mostecký. Přejeme jim Boží požehnání a vše dobré.

Poslání

Požehnání: Ať Hospodin tě požehná a ochrání tě, ať Hospodin rozjasní nad tebou svou tvář a je ti milostiv, ať Hospodin obrátí k tobě svou tvář a obdaří tě pokojem.

Píseň: 558